

האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY, JERUSALEM

INSTITUTE OF JEWISH STUDIES

י"ט בסבת חשט"ו
13.1.55

המכון למדעי היהדות

מר לוי זכבד,

כבר קראתי בעיון חלקים מסוימים של המבוא שלך, ונראה לי גמל להמציא
 לך בעבור זמן הערות למי שכתבת. אני מבין שכתבת בזה שיש
 אבולוציה כרציונליסטית קיצונית, ואני מסתפק מזה בדרך זו, ואני לא
 כל מה שהנני למי שדעתך. חושבני שאין זהיל זה בין רציונליזם וניכסרקה
 כפי שאתה יודע, ובתי הגישות יכולים משה מזה לדור בהפניה אחת
 שהדבר יהיה ממקרים וביטוי. כמיוחיו הטכני/חכמים של אבולוציה אינך
 מעטרת כלל את השתרשותו בחזון מיסטי, ומסורקני אף לא לקבל את
 משחק בנקודה זו. אבל מובן שאין שינויי חסרבה אלו ביניהם לפתול חלילה
 את עיונתך העצומה שאני מוצא בה ענין רב וקידום ניכר ומביל מחסרי
 אבולוציה. אפנה היתה מיסטי לך לא להדגים את המבוא בפורמ זה,
 את כי דיוני שראוי וראוי שתדפיס את הסקסס עצמו אם יש לך איזה אפשרות
 לכן, כפי שרמזת. את מוחזי חרב קוק מוכן להדפיס/סקסס זה במסגרת פעולות
 שבת רמב"ם, תהיה בזה תועלת הרבה יותר גדולה מאשר ברוב פרסומיהם.
 אבל תחלה לי את אני אעיר לך הערת ביקורת כחוצה למגנן לשונך.
 תחזיתי קצת על דרך כתיבתך ואני מיסטי לך לעבור על כל המבוא ולמגנן
 את הדברים העברית צחה ובשיעורי משפט דגוניה יותר. יש בכל עמוד ועמוד
 כמה מפטים שאינם כחורים בסדר עברי ויש בהם משום בעגות זו, ולא ידעתי
 מה הביא אותך לבקום במגנן רטלני. את רצונך להביא את הדבר לידי
 דיוט (והריני חוזר שראויים הדברים לך מצד עצמם), עליך לחקן כאן הרבה.
 לעצם הענין, אני לומד הרבה מדברך, את כי אינני רואה יסוד לשכוח
 את ההערכת אבולוציה שנכתבה אותה בדרך הרביעי של חרי, ושכנראה,
 אג/אב/עקיפין, שמשא משה לבידור/רחק במבוא. אבל שאינני יכול לשבח אתך יחד
 ולשאורך על כל חג וחג שנו דעות ענינו חלוקות. בקיצור, אין מסק

לדעתך

שעבודותך תתקבל כעבודות גמר מצויינת בחוג הראשי. ולא זה בלבד, אלא הכיח
גם לוועדת ההוראה כדי לברר את האפשרות לתת לך לגמור את הליכת מ.א. בלי
לזוז ממקומך. והייתי להודיע לך שוועדת ההוראה של הפקולטה מוכנה להרשות
לך להבחין במכילה על יסוד שאלונים שישלחו מכאן^א את רובל להמציא לנו
כתובת של מוסד ציבורי או בא-כוח של מייכח ישראל שיהיה מוכן לשמש כנאמן
שלנו בדבר זה. למשל: אם יש קונסול ומכילה, היינו מוכנים לטלוח אליך את
השאלונים ואתה תשב בשעות שיקבעו בחיד אצלו ותכתוב אתשלך והוא יחזיר
את שאלונך בדואר אויר רשות. אולי חברר את הדבר אחר, שכן כראש שזו
מחובותיו של קונסול אמרשנו. אני מקוין שחסרה לך בחינה במקצוע הראשי
פילוסופיה עברית וקבלה בלבד, ושכבר נבחנו במאר המקצועות. אבל כדאי
שתמידני על מצבם המדוייקים של ענייניך בזה. אם אין קונסול, האוניברסיטה
תהיה מוכנה לשלוח אתהשאלונים לאוניברסיטה במכילה, את המציא לנו אתהשם
ואת הכתובת של אדם משם שיהיה מוכן לשמש כנאמן להעברת שאלון אליך
והחזרתו אלינו.

ועדת ההוראה מוכנה לוותר לך על הבחינה בעל חז לפי המלצת המורים
ולאפשר לך בכך אתקבלת תואר מ.א. בלי חוספת טלחה. חושבני בדבר זה
יהיה לחוללת לך, ואשמח לשימוע מיד כדי שכל הכיוץ.
אני מעריך את עבודתך כחלומה מדעית רעלה משקל מבחינת עיבוד הטקסט
הקשה והכבד והכנת הפירוש, ורצוני שחבוא על שכרך של עבודה זו המוקדם.
אין לך להצטער על הזמן שהשקעת בעבודה זו כי שתתרח במכתבך האחרון, מתוך
התקפה של מרה שחורה. אין ספק שאילו היית חוזר אלינו הייתי מציע לך להקדיש
את עצמך ליבוצת דוקטור במקצוע זה, כי אני רואה ברכה בחלומתך, למדע.
בברכת שלום רב ובחוקה לשמוע טיך בקרוב,

מוקירך הנאמן,

א. א. א.

כ"ב בשבט תשט"ו

מור לוי הנכבד,

קבלתי את מכתבך. ^{ג/א} כמובן, אין כל בעיה בסידור הבחינות ואין אנחנו קבועים בתעריכים קבועים כמו שחשבת. אנחנו יכולים לבחון בכל עת. אני מבקש לשלוח לי מיד רשימות חספרים שמתוכם אתה יכול להבחן, ובפרט בפילוסופיה עברית, כשי שד"ר פינס ידע לחקין את השאלון. אנחנו נסדר מיד שאלון ונעביר אותו ישר או דרך משרד החוץ לקונסול במכילה שיקבע זמן כפי רצון שניכם. נסדר שני שאלונים. לדעתי, ענין בחינות פורמלי בלבד כי עבודתך המצויינת מעידה עליך ואין אכ"ו רוצים בפרוצדורה זו אלא מולוי חובה כעימח לשני הצדדים. מכיון שכתבת שהקונסול יעזוב לזמן מה, אנקשך למחר ולהשיב את תשובתך כדי שלא נפסיד זמן.

ד"ר פינס קורא גם הוא בעבודתך ומתושה כמוני מהרמח הגבוהה של חיבורך. גם-אני מכנים אתך בעיקר דברייך לומרשעולמו הרוחני של אבולפיה הוא בלי ספק עולמט של המימונסטים הרדיקליים, ולא על זה באתי לעורר. שושכני שנקודה זאת הוכחה באופן ברור. הבעיה היא רק בשני דברים אחרים. (א) בחגדרת מחשבת הרמב"ם במחשבת רציונליסטית קיצונית--דבר שאפשר להטיל בו ספק רב, באשר מושג השכל של הרמב"ם חרי אינו מושג של בינה ותבונה מנתחת רציונליסטית כפי מושגנו, אלא מושג אינטואטיבי ביסודו שיש בו הרבה לקשר אותו עם תפיסות המיסטיקאים מבית מדרשם של חניא-פלטוניים. חרי פלוטיונס עצמו בודאי ובודאי שחושב בדרך ההגיון והתבונה ובכל זאת גם אצלו גולת הכותרת של כניסת האדם והסתכלות בעולם השכל חרי הוא תהליך אינטואטיבי ותופעה מיסטית ביסודה. וכן חושכני שאת האופי הזה של חכמת הצירוף כטכניקה הבאה לעורר את הכוח האינטואטיבי הזה של השכל אין להגדירו במושגים מדעיים אלא כטכניקה מיסטית. אבולפיה לקח טכניקה זאת בלי ספק מתוך איזו מסורת שבאה אליו בין מתוך מחנה ישראל (רבו ר' ברוך תורגמי) ובין מתוך ציבורות אחרים. אבל לראות בצד אקסטטי זה של חכמת הצירוף והנבואה דבר שאינו מעיקרו עולמו. המיוחד שבאולפיה שהבליט דוקא ע"י פיתוח שיטתו שת הצד ואת האפשרויות המיסטיות הגנוזות בעצם שיטת הרמב"ם בגולת הכותרת שלה. ספריו האחרים של אבולפיה מוכיחים בבירור שאין לזלזל כלל באופים המיסטי של צירוף חשמות, אם כי צדקת בודאי לגבי התרחקות אבולפיה מכל ענייני "תיאורגיה". יכול להיות ששיטת הצירוף ישלח שרשים דוקא בשדה זה ובמסורת נסתרת של בעלי שמות מעשיות, אלא שהוא הוציא אותה מתחום זה והפקיע אותה משם וייחד עצלה מקום כשיטה אימננטיסטית בכפש האדם ללא זיקה ואפילו בניגוד לשיטות של פעולה מגית.

(1) צדק ויכלה להגות
עוד כח יב אחרים אל
ימצא דרך קיומם
סוף חסר אהל עו.

(2) סדר קטן של ציונים ושל יצירות חסידותיות.
היה זהו ספר היסטוריה.

(3) ארבעת נכדיו אשר הסגנון דאנן וסדר הנהגה בסוף הקיץ. מסודר ומשקל גדול.
(אחרי, ולא שכן סגורים ול"ס אין גמרה הוא מוסגר!! [ע' 4])

(4) $\frac{\text{הזמן כורג לטאבלו}}{\text{אילו דגרי מאר רכסיה}} = \frac{\text{Ba}}{\text{2015.2}}$ - נוסחה בול

[illegible]

יחזקאל מן-המסר. בס' ק"י מקום סוף-מלבד, ויבאר ג"ח חזק וי.

6/ כתיבה כותבו א לוי אברהם שם יצק הלכה. אל אה נחמיסטיקאי. קא-
צצק וזה ואל נח פירוש מד צצק. ארלוויי. שבת אורח חן אפי בלג-
צוגא אפכא צצק: מה אהא כורא דעמי ב' נגד נגיי אל ה
יכתיב נהנין מיסלי. אנדא אין כאן כל הנין מיסלי.!! ואמר צוקי
כא (נגד?) אל הנימוסיה הנוספה ביינא וואן אה. אס' חיי הקהל!!
כאן מלכה מוזק מלכה? אי-זהיח יסודי מאנה וצוקליסאן כאן!!
זי. ומיסליק אל ואל מלכה מיסלי!!

(7) עמ' כז אר הקטו"ה היחידות - (2. זיכרון) למקום זה לא היה
בצורתם סתם. לכן, שם הנה נמצא למה מה הלך!
זמור - מלאכה - אל יד המורה השמן לפני הלך!

(פ) ז'ל כ"ג : הכנסה אל י"ג יעד פאר - כנאיה " כלם הנאמן ז'ל
והשלח חגורה " וכן הדברים! אינא זעברא יד'ם

9/ אר"כ ז"ל : רבנו אלעזר איכא"ל י"י. י"ד אב ז"ל האבנא ד' צ"ח י"ד
 י"ד אב ז"ל ר' משה לייבא"ל

ספר דוד וזמן האמור: זכרון לזמן - ואל הכי אה"י היום כח עשר אה"י
א הצמחה אמרה כן נקראת ה"י, ואל הספרים ה"י. ואכן גם שם א.
זכרון כח עשר אה"י, זכרון ה"י, ואל הספרים ה"י. ואכן גם שם א.
א הצמחה אמרה אה"י, זכרון אה"י, זכרון אה"י, זכרון אה"י.

(11) גמלם צדקן הפלגתה. אם אטען באל. (12) אג, וזה צדקן. אטקור גמל תי.
אני נבונים. (13) אכלי זבדן גמל אג. (14) צדקן אג. (15) אג. (16) אג.

אסתר הנביאה: "אם כן אעשה ככל דבריך ואלו אלה הדברים אשר תאמר לי. ואלו הדברים אשר תאמר לי. ואלו הדברים אשר תאמר לי."

בן דוד צא ארצה, הן וארץ מדינת

מגדו (מאונגלור) כנען וצמח (ה) אטל'.

3/ חסין / ה' חציה ומנוח א"י. "א"י ארץ ארץ ארץ
4/ תולדי / נח ונח

ר' יצחק אבן אבן

אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן
אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן
היה כולל מוסד חסיד אבן אבן אבן אבן
אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן
אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן

אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן
אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן
אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן
אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן
אין ספק ש"י יצחק אבן אבן קנה חסיד אבן

ב"ה מנילה, ח' בכסלו תשט"ו
3.12.54

4686

SIMEON
1029 Taft A
Manila, Philip

לכבוד
פרופ' גרשם שלום
רח' אברבנאל 28
רחביה
ירושלים

מורי היקר!

רב תודות עבור מכתבו מ 27.10.54 ועל הברכות והאחוליים.
מכאן שמכתבי שחכה לכב' הפרופ' בביתו היה בו משום מענה - לא עניתי עד כה
וחיכיתי להזדמנות זו.

ברוך שהחייני וקימני והגיעני לזמן הזה, שבו אני יכול להודיע על משלוח
עבודת הגמר שלי סוף סוף. לצערי גם אחרי כתיבת מכתבי האחרון בגרמו כמה
עכובים בלתי צפויים מראש לא תארתי שלעבור על הטכסט אחרי כתיבת הטכונה יקח
זמן רב כ"כ, וגם הכריכה גוזלת זמן. מבחינה זו למדתי שסדנא דעראה חור הוא,
ובעלי המלאכה דהכא הם בדיוק כמו בכל מקום אחר בעולם, ולמרות שמאיצים בהם,
אם אין אדם עומד על גבם הם רק מבטיחים ואינם מקיימים. אבל סוף סוף נגמרה
המלאכה כולה, ואני שולח אותה היום בדאר אויר לפי כתובת האוניברסיטה.
(עפ"י בקשת הפרופ').

כעת עם גמר המלאכה אני מרשה לעצמי להודות שלא בנקל יצאה עבודתי זו
לפועל. פעמים רבות עוד בהיותי בארץ, עמדתי כמעט מיואש בפני פסקאות סתומות,
ולא פעם הרהרתי, שטא בכלל כדאי לותר על נושא זה? פתרון תכונת החומר העלום
הזה, גזל ממני מספר שעות עבודה עצום, וספק כרסם את לבי מאז ומתמיד; האם
כדאית כל היגיעה הזאת, הלא אילו הייתי משקיע את העמל הזה בנושא אחר בלי ספק
שהדבר היה מביא פירות מרובים. ואין זה דוקא מפני שאני מצפה לשכר מעבודתי,
אלא אפילו אם נבחון את זה מנקודת מבט של "תורה לשמה", גם אז יש נושאים
שהעניין בהם חשוב יותר מדעות ר' אברהם אבולעפיה.

אני בטוח שהרואה את העבודה בשלומתה, לא יתאר לעצמו את מדת המלאכה
המושקעת בה. כי הטכסט עם ההערות, ובעיקר עם סכומי הפרקים יוצא חלק וקל
לקריאה. הקושי היה בזה שקשה היה למצוא את המפתח לפרוש, וזה גזל את עיקר
זמני, בתחילה לא יכולתי לקבוע - למרות שקראתי הכל מה שנכתב על אבולעפיה -
מה היא דרכו בספריו וניסיתי להתאים את דבריו לפרושים שונים. איש לא טרח
לקבוע מה הוא תכונת כתיבתו של אבולעפיה. "קצרת הצימוקים" שהגישו רוב הכותבים
עליו, לא העידה כלל וכלל על שיטתו. ודוקא זה נתן לי את הדחיפה להתגבר על
המכשולים שבעבודה, בחשבי שאם אוכל לפרש את כל הספר מתחילתו ועד סופו - גם
אם אין זה הספר הקלאסי של אבולעפיה - אפשר לפי דבריו בספר שלם למצוא את
השקפת עולמו הפילוסופית. מטיבה זו טרחתי גם להשוות את דבריו ב"יתר כתביו
(עד כמה שהדבר היה אפשרי) ולראות האם אין פרושיו ל"מורה" יוצאי דופן
מכלל שטתו. ועלי להודות שלמצוא את המענה לבעיה זו היה עיקר עבודתי. ולמרות
שהשתמשתי במאות ספרים, לא נעזרתי בהם הרבה מבחינה זו, כי שטת רא"א יוצאת
דופן מכל הבחינות היא אינה פילוסופיה ואינה גם קבלה,

לדוגמא אני רוצה לציין את ענין "אלד"א בלה"ו", על פרוש לר"ת זה
שאלתי רבים מבין חכמי הלוח ו"בעלי העבור", אבל כל מה שהם העלו בחכמתם היתה
ההצעה לתקן את הנוסח בצורות שונות. לצערי לא יכולתי לקבל את הצעתם, כי ר"ת
זה מופיע בכמה מקומות בכתביו של רא"א ותמיד באותה צורה. לא התעצלתי, לקחתי
את כל הספרות המצויה על תורת התקופות עברתי עליה ולמדתי אותה (כעת איני
מצטער על כך יותר) עד שמצאתי לאחר יגיעה רבה את פתרון לנ"ל, מאידך הזמן
שהקדשתי לנושא זה בלבד היה מספיק ע"מ לגמור לפחות שליש או אולי רבע של
עבודת גמר.

גם ענין הגימטריות שתופס מקום גדול בשיטת רא"א היה טעון עיון רב,
כעת אני כבר שולט בגימטריות עד כדי כך שבנקל אני יכול לחרוז אפילו חרוזים
בגימטריות. כדי להוכיח באיזו מידה דבקה בי "הקבלה הנבואית", הנני מביא
את הצרופים הבאים עפ"י דפי הספר (ר"ז - קי"ח + פ"ט):

ר"ז זר גדר ה"רב" :
אור אראה בהקיץ,
ראו רהב הרב
ארו כ"ב-הפיץ.

קי"ח { על - חור דחוק כחץ
נס - בו לכן - חי,
ובנס הך גץ
ומן - חדוד לעד די.

(*Ch. blat d Ori*) { כזב-גדול - הביא הדרף:
הבל - מיא בו מטפל,
יעט גל-דבב אחף
ולא - גן בנו - אל,

פ"ט { נגול חלי - כזב - זה
גל - טבילה הגלילא,
עזבי לב - אדם-זה
החולם הלוחם כנבואי

לא להוכיח נבואתי (של אחר החרבן) הבאתי את החרוזים, רק כדי להמחיש
עד כמה שסת הגימטריות נכנסה לדמי.

כסכום מכל מחקרי, רודף אותי הספק הגדול, האם באמת כדאי היה כל העמל,
מה תועלנה לי הידיעות הנ"ל שרכשתי אגב עבודה זו. כעת ברור לי שאילו הייתי
בוחר מחדש נושא לא הייתי מקבל על עצמי נושא כזה, אלא נושא כללי, שאגב
מחקר אפשר ללמוד ערכים שהם בבחינת קרן קימת - אולם מה ערך תורת הצרוף
וידיעת הקבלה הנבואית?

לדעתי כדאי היה להדפיס ספר זה, ע"כ הייתי מבקש את כב' הפרופ' לחוות
דעתו בענין זה. אם דעתו תהיה חיובית אולי אפשר היה לשלוח את העבודה למוסד
"הרב קוק" שהכריזה על פרסים בקשר ליובל הרמב"ם (עכ"פ זהו פרוש על המורה),
ואולי ידפיסו זאת, אין אני מעוניין בפרס כמו שאני מעוניין שהדברים יראו
אור, כי רוב החוקרים מכירים את רא"א רק מקטעים וקטעי קטעים פזורים פה ושם,
ואם יודפס ספר שלם מכתביו - יראו השקפותיו באור חדש, ואולי יחדלו פעם ולתמיד
מטפל אליו כל מיני דברי הבל ורעות רוח,
בתקוה כי כב' הפרופ' יקבל עת עבודתי ברצון וידונני לכף זכות על
אף שגיאותי, "כי לא ימלט מזה ילוד אשה".

בברכת שלום וכל טוב

Shimon

ד"ש לבבית לגב' שלום.